

ДОЦ. Д-Р ЕВДОКИЯ МЕТЕВА – КАТО ПРЕПОДАВАТЕЛКА, ИЗСЛЕДОВАТЕЛКА И НАША УЧИТЕЛКА

Илиана Чекова, Ангелина Вачева

Софийски университет "Св. Климент Охридски"

На 97-годишна възраст почина нашата учителка и колежка доц. д-р Евдокия Метева (6.05.1920 – 26.01.2018) – уважаван и ерудиран преподавател по руски фолклор, стара руска литература и руска литература на XVIII и XIX век.

Многогодишни са нейните търсения в областта на руската литература и фолклора, на преводната рецепция на руската литература в България и на българската литература. Научното ѝ творчество се простира близо в 60 години. То започва през далечната 1952 година и продължава до първото десетилетие на XXI век.

Доц. Метева е автор на учебници, енциклопедични статии, на над 100 научни студии, статии и рецензии, публикувани в редица български научни списания и поредици, като „Език и литература“, „Годишник на Софийския университет“, „Болгарская русистика“, „Литературна мисъл“, „Известия на Института за литература“, „Славистични изследвания“, „Славянска филология“, „Проблеми на българския фолклор“, „Сравнително литературознание“ и др., а също така и в някои рускоезични издания, като „Научные доклады высшей школы. Филологические науки“, „Ученые записки Горьковского государственного университета“, „Русско-болгарские фольклорные и литературные связи“, „Русская и болгарская литература XX-ого века. Типология и связи“, и в популярни български списания, като „Родна реч“, „Читалище“, „Библиотекар“ и др. Учебникът ѝ по руски фолклор (*Руский фолклор*. София, 1991, (II доп. изд.) и досега се чете с интерес от студентите. Името на доцент Метева виждаме в края на предговорите и после-словите на почти всички български издания на руската класика през 50-те – 80-те години. Усърдни ученици и студенти настойчиво ги търсят и се готвят по тях.

Достойна за отбелязване е и активната дейност на доц. Метева в Съюза на преводачите в България и в Дружеството на русистите. Високо ценени са публикацииите ѝ в издаваните от СПб сп. „Панорама“, поредиците „Изкуството на превода“, „Езикови проблеми на превода“ и др. Своеобразен венец на многогодишните ѝ филологически и научни изследвания е томът, посветен на рецепцията на руската литература в България (*Преводната рецепция на европейските литератури в*

България, т. 2, София, 2001). Тя е не само един от съставителите му, но и автор на голяма част от статиите в него. За изследванията си в областта на теорията, историята и критиката на превода тя е отличена със „Златна значка“ (1985) и с две съюзни награди (1993, 2000) за цялостната си творческа дейност.

Доц. Евдокия Метева е носител и на редица отличия за преподавателската си и научна работа, сред които: орден „Кирил и Методий“ – I степен (1985), почетна грамота на Министерството на образованието на Руската федерация по случай 50-годишнината на Катедрата по руски език за „големия ѝ принос в развитието на българската русистика“, както и най-престижният за един русист медал „А. С. Пушкин“, с който Президиумът на МАПРЯЛ я награждава по случай нейната 75-годишнина и 50-годишната ѝ дейност като специалист по руски език и литература.

Евдокия Метева участва във формирането на литературоведските дисциплини в специалност „Руска филология“ на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, а също така, заедно с доц. М. Бочева и проф. С. Русакиев, и на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“. Поколения възпитаници на Факултета по славянски филологии на Софийския и на Шуменския университет си спомнят с уважение и благодарност за нейните лекции и семинари. Студенти от първите ѝ випуски още я помнят като обаятелен лектор, описват отзивчивостта ѝ и компетентната ѝ работа с тях, говорят с умиление за пиесите по произведения на руската класическа литература, които са поставяли заедно, за проучванията, в които са участвали с нея.

В съзнанието на всички нас, тръгнали по научния и преподавателски път, доц. Метева остави светъл спомен с будния си и активен дух, с проникателната си мисъл, която улавя същината на всеки текст, минал през нейния задълбочен, критичен, но доброжелателен прочит. В израстването ни като специалисти филолози бяхме съпътствани от добрата грижа на доц. Метева. Помним нейното гостоприемство, душевните ни срещи в дома ѝ в София на улица „Буллуджа“ на празници или по повод нов наш текст, за който очаквахме да чуем мнението ѝ.

Много от нас, чиито трудове – дисертации, монографии, хабилитационни трудове – тя рецензираше с внимание, прецизност и винаги с добро отношение, сме ѝ дълбоко признателни. Тя успя до последно да запази жив своя изследователски дух, интереса към израстването на по-младите колеги и желанието си за подкрепа на техните трудове. Доц. Евдокия Метева беше истински вдъхновен учен независимо от трудностите, несправедливостите, препятствията. До края на дните си, въпреки напредналата възраст и отслабналото зрение, тя се стараше да бъде в течение на научните новости и особено се интересуваше от постиженията на своите ученици. За всеки един от нас беше вълнуващо да чуем звучния ѝ отчетлив глас по телефона, и ако ни похвали, да знаем, че наистина сме постигнали нещо важно, значимо. Ще ѝ бъдем винаги благодарни за доброто отношение и насърчението, а срещите и разговорите с нея ще останат незабравими.

Основни публикации на доц. д-р Евдокия Метева

I. Учебници и учебни помагала за ВУЗ

- (1982). *Русский фольклор*. Учебник для студентов русистов болгарских вузов и пединститутов, София: Университетско издателство „Св. Кл. Охридски“.
(1991). II допълнено издание.

II. Статии, публикувани в чуждестранни издания

- (1964). Поэзия Лермонтова в творческом восприятии Ивана Вазова. – *Научные доклады высшей школы. Филологические науки*, 7. № 3, 26 – 33 (в съавторство с М. Бочева). Москва.
(1066). Работа Толстого над образом Наташи Ростовской. Сб. *Л.Н. Толстой, Статьи и материалы*. – В: *Ученые записки Горьковского государственного университета, Горький*. 142 – 149.
(1971). Н. А. Некрасов и болгарская литература – *Научные доклады высшей школы. Филологические науки*, № 6, 31 – 48.
(1973). Гуманизм русской классической литературы и проблема героя. В: *Научные доклады и сообщения*. Сборник МАПРЯЛ. София. 12 – 29.
(1975). Пушкинское понимание поэта в литературной борьбе Болгарии. В: *А.С. Пушкин, статьи и материалы*. Под. ред. на Ю. Г. Оксман, *Ученые записки Горьковского государственного университета, Горький*, выпуск 115, 72 – 83.
(1982). Типология болгарской и русской гражданской поэзии конца XIX-ого и первой четверти XX-ого века. сб. *Русская и болгарская литература XX-ого века. Типология и связи*. Москва. с. 45 – 63.

III. Статии и студии, публикувани в български издания

- (1958). Фонвизин у нас. *Годишник на Софийския университет. Филологически факултет*. Кн. 2, Т. 52. (за 1956 – 1957), с. 371 – 424.
(1961). Людмил Стоянов като преводач на древноруската национална поема „Слово о полку Игореве“, в сб. *Людмил Стоянов. Изследвания и статии за творчеството му*, София: БАН. с. 291 – 316.
(1062). Некрасов в български превод. – *Годишник на СУ, Филологически факултет*. Кн. 2, Т. 55. (за 1960 – 1961), с. 397 – 580.
(1962). Иван Вазов и някои граждански традиции на руската литература. Иван Вазов и Некрасов. – *Известия на Института за литература*, кн. XIII, София. 5 – 34.
(1963). Некрасов в нашата доосвободителска литература. В: *Славистични студии*. София. 420 – 442.
(1963). Творчеството на Некрасов в българското обществено и литературно развитие, сб. *Славянска филология, т. 4*. София: Издателство на БАН. с. 233 – 253.

(1965). Към въпроса за изграждането на художествения образ у Л. Н. Толстой: Наташа Ростова – жизнен материал и литературен тип. – *Годишник на СУ, Филологически факултет*. Кн. 1, Т. 59. (за 1965), 1 – 85.

(1967). Некрасов и българската литература. – *Годишник на СУ, Факултет по славянски филологии*. Кн. 1, Т. 61. 1 – 152.

(1969). Превод на литературни произведения с фолклорен стил от руски на български. – В: *Изкуството на превода*. София: Народна култура. 163 – 180.

(1969). Яворовата поезия в руски превод. (В съавторство с Иванка Васева) – В: *Изкуството на превода. Сборник статии*. Ред. колегия Е. Георгиев и др. София: Народна култура. 432 с., 327 – 355.

(1982). Психологическа и социална функция на пейзажа в руската поезия от XIX в. сб. *Изследвания в чест на проф. д-р Симеон Русакиев*. с. 23 – 43.

(1983). Някои наблюдения върху преводите на руската стихотворна класика в България, сп. *Литературна мисъл*, 9. София. с. 91 – 112.

(1985). Художествената функция на епитета при превод на поезия. сб. *Езикови проблеми на превода*. София: Наука и изкуство. с. 161 – 175.

(1987). Естетическата функция на думата в римна позиция, сб. *Езикови проблеми на превода*. София: Наука и изкуство. с. 164 – 175.

(1990). Драматичното творчество на Добри Войников и руската литература. *Добри Войников, Юбилейна сесия по случай 150 – годишнината от рождението на Добри Войников*. Пловдив: Хр. Г. Данов. с. 73 – 94.

(1992). Ритмично-интонационното своеобразие на оригинала при превод на поезия, сп. *Болгарская русистика*, 4. с. 16 – 24.

(1999). Пушкин и българската възрожденска интелигенция, сб. *А. С. Пушкин и българската култура*. с. 55 – 81.

(2001). Руската литература в руското ѝ преводно битие (с. 5 – 24); Очерци върху преводната рецепция на: „Слово за похода на Игор“ (с. 24 – 29), Н. М. Карамзин (с. 29 – 33), И. А. Крилов (с. 35 – 42), М. Ю. Лермонтов (с. 67 – 81), Ф. Н. Тютчев (с. 112 – 117), Н. А. Некрасов (с. 124 – 135), Ф. М. Достоевски (с. 147 – 161), С. Я. Надсон (с. 161 – 166), А. П. Чехов (с. 195 – 208), А. А. Ахматова (с. 263 – 269), М. И. Цветаева (285 – 290), С. Я. Маршак (343 – 349), А. А. Вознесенски (395 – 399), сб. *Преводна рецепция на европейските литератури в България*, т. 2 *Руска литература*, Съставители Илиана Вladoва, Евдокия Метева, Любен Любенов. София: Проф. Марин Дринов.

(2002). Поетика на пейзажа в лириката на Пушкин, сб. *Четене на литературна критика. Сборник в чест на 60-ата годишнина на проф. Петко Троев*. с. 24 – 30.

(2004). Чехов и българската култура, сб. *Диалози с Чехов. 100 години по-късно*. София: Факел. 212 – 217.

(2005). Русские духовные стихи в их жанровой специфике, сп. *Болгарская русистика*. с. 35 – 41.

(2006). Романтическа експресия и символика природи в поезия Лермонтова, сб. *60 години руска филология в Софийския университет*, сборник научни статии. с. 293 – 303.

(2007). Фолклорният интертекст в поемата на Лермонтов „Песен за цар Иван Грозни“ и българският му превод. В: *Реката на времето. Сб. статии в памет на проф. Людмила Боева (1931 – 2001)*. Съст. А. Вачева и И. Чекова. София: Св. Климент Охридски. 108 – 116.

IV. Предговори и послеслови

„Народната мисъл“ на „Война и мир“ Толстой, Лев Н. Война и мир. Т. 3 – 4. София, [1964] 1974, с. 393 – 406.

„Аспекти на Гоголевата сатирична типизация“. Гогол, Н.В. *Мъртви души*. Прев. от руски Д. Подвързачов. С. „Народна култура“, [1966] 1986, с. 231 – 250.

„Ана Каренина в творческото развитие на Лев Толстой“. Толстой, Л. Н. *Ана Каренина*. Прев. от руски Г. Жечев. „Световна класика“. София: Народна култура, [1967] 1974, с. 1 – 16.

„Писателят и неговите герои“. Тургенев, И. С. *Романи и повести*. Т. 2. Библ. „Световна класика“. София: Народна култура, 1974, с. 7 – 18.

Братя Карамазови: Роман в 4 ч. и епилог. Фьодор М. Достоевски. Прев. от руски Д. Подвързачов и С. Андреев. (С предговор от Е. Метева). Библ. „Световна класика“, София: Народна култура, 1975, 936 с., 7 – 20.

„Възкресение“ – последният роман на Толстой“. Възкресение. Толстой Л.Н. Прев. от руски Л. Стоянов. София: Народна култура, 1976, с. 7 – 16.

Чехов в България. (Послеслов). В: Чехов, А. П. *Избрани творби в осем тома*, т. 8. София: Народна култура, 1989, с. 390 – 406.

DR. EVDOKIA METEVA, ASSOC. PROF. – AS A TEACHER, RESEARCHER AND OUR MENTOR

✉ **Dr. Iliana Chekova, Assoc. Prof.**
Prof. Dr. Angelina Vacheva
Russian Literature Department
Faculty of Slavic Studies
University of Sofia
Sofia, Bulgaria